

אינן נלקחות מאתנו, שהרי גם אנו וגם העולים ניזונים במידה לא קטנה ממקורות חוץ. עלינו לחוש את המאורע המפתיע שמתחולל לנגד עינינו: הנה, לפני שנות דור אחד בלבד פתחו יהודי גרוזיה את דלתות ביתם לפני היהודים שנמלטו מן השואה בפולין; עתה נעשה כמותם גם אנו. ואכן, כאשר נפגשתם עם העולים-בהיותכם בצבא — בקורס הקצינים — ולמדתם להכיר את הבעיה ממקור ראשון, „הופשר השלג“, ואני גאה על כך. זכרו זאת: אתם תהיו מפקדיו של דור-יציאתי-מצרים חדש, יציאת-מצרים של ימינו-אנו. הם יהיו פקודיכם. ממש כפי שבעת היותי מ"מ היו יוצאי מרוקו חיילי; אני אימנתי אותם, אני לחמתי אתם. זו גדולתו של צה"ל — היותו כור ההיתוך של עמנו השב לארצו הריבוית, — זו שליחותו ועליכם להמשיכה.

מלחמה וחינוך

בחברתנו נשמע ויכוח, איזה ערך חשוב יותר עתה: חינוך או ביטחון. מלאכתנו בצבא היתה קלה יותר, לוא היו מגיעים אלינו נערים בעלי ערכים, חינוך ומנהיגים מושרשים יותר. אך לצערנו לא כך המצב. עדיין שרויים אנו בעיצומו של תהליך יצירת-תרבות בישראל. מלאכת מחנכים חשובה לנו לא פחות ממלאכת מאמנים בנשק. עליכם להיות, על-כן, מחנכים ומפקדים. עליכם לשקוד, על-כן, כי גורם האדם יישאר החשוב ביותר, הערכי ביותר, מבין כל הגורמים בהם אנו עוסקים.

אני רואה בכם מחנכים ומפקדים; אתם עשויים להיקרא לפקד על בני שמונה-עשרה במלחמה, להניעם למעשה האנושי הקשה ביותר: לקום ולהסתער מול אש; זו אחריות שאין לה שיעור. הדרגה, הסמכות והשררה מטילים רק חובות. ואם מישהו מכם מתעתד לחפש בהן את הזכויות — הרי שחרץ דינו לכישלון מראש. זאת ועוד: הדרגה מציינת את מידת האחריות. ככל שתעלו בדרגה, ומובטחני כי תעלו, תגדל אחריותכם. אך במקביל תגדל גם בדידותכם.

עליכם להכיר את המנטליות של פקודיכם ואת מחשבותיהם. אף מוטל עליכם לדאוג להם גם לחומר — שהחייל יקבל את מזונו, שיוחלפו נעליו, שיוטלאו בגדיו.

אתם חייבים ביחס חם ולבבי לפקודים, ובמיוחד לעולים שבהם (וזאת לא ניתן ללמד!) כדי שירגישו את עצמם בקרבנו כביתם מימים-ימימה.

עליכם להיות ישרים ונאמנים לעצמכם ולפקודיכם; התייחסו לכל חייל יחס אישי, כאל פרט חשוב; תבעו בקנאות את זכויותיו — אם זו העלאה בדרגה, או חופשה, או חולצה. וזכרו: אין שופט טוב יותר לגבי הישגים או כשלונותיכם מאשר החייל.

זאת ועוד: המפקד מדווח למפקדו הממונה עליו את האמת, כל האמת. והמפקד הבכיר מאמין לדיווחו. על אמונה זו מבוסס עולם שלם. השואה

הגדולה ביותר לגבי קצין חלה, כאשר הוא חדל להאמין לפקודיו. שואה זו תקרה אם, וכאשר, יפסיק להאמין בישרר-הוא כלפי מפקדו.

אנשים לוחמים בעד מישהו יותר מאשר נגד מישהו; זכרו זאת היטב: העניקו לחייל חיבה וכבוד; ציידו אותו בהרגשת כוח; הפחיתו את דאגתו לשלומ-שלו בקרב.

ועצה אחרונה, אך חשובה: אל תהיו פזיזים בקבלת החלטות. אין בושה בזהירות, בהקפדה, בדאגה לפרטים הקטנים.

ודאי מעסיקה אתכם, כפי שהעסיקה אותנו, השאלה: „כיצד אעמוד בפעם הראשונה בפני אש?“ אגלה לכם סוד גלוי: טמונים בכם כוחות, שאתם עצמכם אינכם מכירים אותם. כוחות אלה מתגלים בעיקר בזכות החבורה שסביבכם, למען החברות שפיתחתם ולמען פקודיכם.

לפניכם אחד התפקידים הנעלים, שיכול להינתן לאדם; כאשר תחפצו לדעת אם פעלתם כשורה — הביטו בעיניהם של חייליכם; הן הראי למנהיגותכם, לאישיותכם. בהן ניתן לקרוא את האמת — וגם תשובה לשאלה האם אנו הענקנו לכם כאן הבנה, ידע וכלים די הצורך. ואתם, לכו בכוחכם זה והושעתם את ישראל.

דברים להורי הצוערים

סא"ל יעקב

הורים ואורחים!

ביקשתי את בניכם הצוערים לזמן אתכם, כדי להסביר לכם את הדרך בה חינכנו את בניכם להיות קצינים ואת העקרונות שהנחו אותי, בתקופה בה פיקדתי על בניכם.

אתם ראיתם את בניכם מגיעים לחופשה עייפים ומדוכאים, שמעתם את תלונותיהם על האימונים המפרכים, על המשמעת הקפדנית, על היחס הנוקשה ועל הדרישות המופרזות. יכולתם לחוש את המתח המתמיד שבניכם היו נתונים בו ובטוח אני, שלא אחת חשבתם שהפרזנו בדרישות והטלתם ספק היש טעם והיגיון במעשינו.

אינני מתכוון לתקן את העובדות שסיפרו לכם בניכם או ליפותן. כל שסיפרו לכם — אמת ויציב, ואף למעלה מזה. עשינו ככל שיכולנו להקשות את חיי הצוערים ולהחמיר עמם. הקשינו את האימונים מעל למה שחשבו שביכולתם לבצע והחמרנו במשמעת בקורס עד לבלי-נשוא. לעתים רחוקות שיבחנו על הישגים, ופעמים רבות גינינו מחדלים. לא נתנו לבנו לדעתם של הצוערים על מעשינו וכאשר הרשינו

שכן בידי הופקדו חינוכם ושלומם של בניכם לתקופה ארוכה.

בפגישתנו זו, שהיא לנו פגישת היכרות ופגישת פרידה כאחת, מבקש אני להסביר את המעשים ששמעתם עליהם מבניכם וזה עתה גם ממני.

מחר יצאו בניכם ליחידות-צה"ל השונות ויתמנו, כל אחד מהם, כמפקד על עשרים או שלושים בחורים. הם יצאו בראש מחלקותיהם לאימונים, ואולי גם למלחמה. חייליהם צריכים להאמין בהם, לסמוך שהם טובים וחזקים וכי הם יובילו אותם לניצחון. אסור שבנכם יוביל מחלקה במסע ו, "יישבר" בדרך וחייליו יצטרכו לשאת אותו; בנכם הרי יוביל חיילים למלחמה ועשרות ההורים של חיילים אלה, הורים שאינם פה, מאמינים כי הוא ילך בראשם ויובילם לניצחון. אסור שבהסתערות יישאר בנכם מאחרי חייליו, מפני שיהיה חלש ומאומן פחות מהם; מה יגידו חייליו ומה יגידו ההורים אם כך יהיה?

כיוון שכך, החלטנו לעשות הכל כדי להבטיח שהקצינים שנכשיר יהיו חזקים ומאומנים ויוכלו להיות תמיד הטובים והראשונים בכל מקום אליו ייקלעו בצה"ל. הדרך לכך היתה הקשחת האימונים עד כדי כך, שאלה שאינם מסוגלים ייכשלו בדרך ואלה שמוכשרים יגבירו את כוחם ואת יכולתם. החמרנו בתחום המשמעת; זאת חובתנו לצבא וגם לכם. יתכן כי באחד הימים תוטל על בנכם

להם לדבר, דרשנו מהם שדבריהם יהיו שקולים, אחראיים ומבוססים על עובדות בדוקות ולאחר מחשבה תחילה. לאחר כל משימה שהטלנו עליהם ירדנו לחייהם כדי לבדוק אם מולאה בשלמות וברוח הפקודה. מנוי וגמור היה עמנו, שבקורס זה יעשו צוערים אלה כל דבר טוב מאחרים. לכן הרצנו אותם ביום ובלילה, כדי שכושרם הגופני יהיה הטוב ביותר שהושג אי-פעם בבסיס זה. לכל מקום שיכולנו ללכת הלכנו ברגל וחזרנו ברגל. לא היתה עבירה משמעתית שלא הגבנו עליה; על עבירה חמורה הדחנו מהקורס. מסדר הסיום שראיתם היום הוא הראשון בבסיס זה שמסתיים במפגן תרגילי-סדר. אך חשבנו שעלינו לעשות כל דבר טוב יותר מאחרים, אפילו אם מדובר ב,הצגות". ביטלנו חופשות-שבת, כדי שנוכל להוסיף פרקים חינוכיים לתכנית הקורס; במקום לשלוח את בניכם לחופשות יצאנו אתם להכיר את הארץ ואת תרבותה, ישבנו בשבתות בקיבוצים בעמק, או בירושלים הבירה וחיבנו אותם לשמוע את זקני הארץ מספרים את עברה. עשינו את כל הדברים הללו למורת-רוחם של בניכם ובלי לשמוע לדעתם; ידענו שהם כועסים וממורמרים, ואף-על-פי-כן הוספנו ללכת בדרכנו.

לא שיתפתי את בניכם בפגישה זו, שכן משך הקורס חניכתי אותם, שאינני חייב להתנצל בפניהם על מעשי ועל החלטותי. אולם לכם חייב אני הסבר,

משימה חיונית לעם ישראל ; האם תרצו שדווקא
בנכנו ייאלץ לומר כי לא ביצע בדיוק את המוטל
עליו ? אחד הערכים המקודשים בצה"ל, שהוא גם
אחד ממרכיבי עוצמתנו, זוהי החובה למלא את
המשימה בכל תנאי. לכן אנו מחנכים קצינים שיביאו
נצחונות ולא תירוצים. אולם המשמעת חיונית
לא במלחמה בלבד : אי-הקפדה על נהיגה במהירות
הקבועה בהוראות עלולה להמיט אסון על החיילים
הנוסעים ברכב צבאי ; אי-הקפדה על מילוי הוראות
הבטיחות עלולה לקפח חייהם של חיילים
בתרגיל-אש.

דרשנו מהצוערים רמה גבוהה של התנהגות אישית —
יושר אישי והופעה נאותה. איננו סבורים שקציני
צה"ל, ואנו בתוכם, הננו ישרים ומחוננים יותר
משאר האזרחים ; כמונו כמותם בניס לאותו עם
ולאותה חברה. אולם הכל מצפים מקצין שינהג
בדרך שונה מאשר כל אזרח. קצינים בצה"ל נהנים
מאמון הציבור האזרחי ומהוקרתו ; יחס זה אינו
נובע מהיכרות אישית אלא מאמון למדים ולצבא.
קצין לבוש ברישול צורם את העין. בהקפידנו על
ההתנהגות האישית של צוערינו עשינו את הנדרש
כדי שביכם יצדיקו את התואר „קצין“, שהם נושאים
מעתה.

בניכם התלוונו על שאין נותנים להם להרבות
בדיבור וכאשר הם מתבטאים בוחנים כל מילה
שלהם ומקפידים על ביסוסה בעובדות ובמחשבה.
אמת הדבר ; בעוד ימים אחדים יעמוד בנכם לפני
בחורים שיתייחסו לדבריו בחרדת קודש, הוא יחנך
אותם, יסביר להם ויפקד עליהם.

על הקצין הצעיר לרכוש בראש ובראשונה את אמון
חייליו ביכולתו ; האימונים שקיבל מכשירים אותו
לכך. אך עליהם להאמין גם בדבריו. עליהם לדעת
שכל מילה שלו נבדקה ואומתה, וכל הוראה שלו
שקולה וניתנת לביצוע. לכן חנכנו את בניכם שחיים
ומוות ביד הלשון, ומוטב להחריש מלומר דברים
שאינם בדוקים ואינם תוצאה של מחשבה תחילה.
ככל שלימדנו אותם למעט בדיבור, כן לימדנו אותם
להרבות במחשבה. עשינו זאת בדרכים שונות.
בפתרונות שלהם לבעיות שהוצגו בפניהם חיפשנו
מקוריות ומחשבה ולא הליכה בתלם. לימדנו אותם
לראות שלכל תחום פנים רבות. לימדנו אותם להקשיב
לזולת ולשמוע דעות בלתי-שגרתיות.

אנו חיים בעולם „קפרייזי“ המשתנה במהירות. יתכן
כי יוטלו על בניכם משימות בלתי-פופולריות. לעתים
לא תהיינה המשימות פופולריות בעיני חייליהם
ולעתים תימתח עליהן ביקורת חברתית. לכן עליהם
להיות מורגלים לקיים אורח-חיים ולבצע משימות
בחברה, שסולם-ערכיה שונה מזה המקובל עלינו.
על-כן חשובה היכולת והאומץ להיות שונה. האומץ
להיות שונה עשוי להתבטא בתחומים שונים : הנה,
למשל, עשויים בניכם להתבקש לשרת שירות-קבע
בצה"ל, דווקא בעת שאין קרבות, כשהכסף והמעמד

החברתי שולטים בכיפה. לכן רצינו לחנך אותם לא
להתפשר אלא לגלות עקשנות ודבקות בעקרונות.
תכונה שניה שרצינו להקנות להם היא האמון
במשמעת. היו לבניכם הזדמנויות רבות בחיים
האזרחיים ואף בצבא לשמוע שהמשמעת מנוונת,
שהיא מדכאת יוזמה ומדכאת את האישיות. אנחנו
הראנו להם במעשינו, שמשמעת עשויה להיות מנוף
להישגים אישיים וקיבוציים. בזכות המשמעת יכולנו
להעלות לשיא את כושרם הגופני ; בזכות המשמעת
כפינו עליהם לעסוק בנושאים כלליים ולהתעניין
בהם. המשמעת סילקה ספרות קלוקלת ממדפי
חדריהם והביאה במקומה ספרי מדע וספרות טובה.
המשמעת הכשירה אותם להפגין יכולתם בתרגילי-
סדר.

תכונה שלישית היא החשבת ערכו של הזמן. ביום
ובלילה, בחול ובשבת, לא הרפינו מהם ; בכל דקה
פנויה דחסנו חומר נוסף, חיוני לחינוכם ולהכשרתם
של הצוערים. בעולם שבו הבידור והבילוי הם ערך
עליון, נדמה שהקנינו להם בכך ערך חיוני במיוחד
בצבא, אך חשוב גם בכל מקום אחר.

ותכונה אחרונה, אך חשובה — זוהי האמונה שאין
דבר העומד בפני הרצון. הידע וההרגלים שנסינו
להחדיר בצוערים היו לרבים בבחינת חידוש ושינוי.
היה עלינו להיאבק כדי להשיגם. לעתים היה הישג
שלנו מרופד באנחות-צער של הצוערים, על העומס
הנוסף שהוטל עליהם. אולם משוכנע אני שכאשר
יהיו הם לקצינים ולמפקדים, יאמינו במעשיהם
ובדרכם וילכו בה ללא רתיעה, והערכים שהחדרנו
בהם ישמשו נר לרגליהם.

על פקודה אחת אני מבקש להתנצל. בראשית הקורס
אסרתי על הצוערים להזמין את הוריהם לבקר
בבסיס בשבתות, אם כי יודע אני שפגישה עם
ההורים חשובה לחייל ולהוריו. אולם בסיס זה
רחוק ממרכז הארץ. לוא הייתי מתיר את ביקוריכם
היו מגיעים לכאן רק ההורים בעלי מכוניות. אני הייתי
רואה בכך טעם לפגם. אחד הערכים המקודשים עלי
כמפקד הוא יחס שווה וזכויות שוות לכל החיילים.
לא יכולתי להסכים שחלק מחניכי הקורס יצא בשבת
לפגוש את הוריו והאחרים יישארו בחדריהם, כי
נמנע מהוריהם להגיע.

אין לי ספק שלפעמים שגינו. היו דברים שניתן
לעשותם טוב יותר. תעמוד-נא לזכותנו העובדה
שכל שעשינו מתוך רצון טוב ואמונה עשינו.
בטרם ניפרד רצוני להודות לכם על שתיים : ראשית,
רוצה אני להודות לכם, בעיקר בשם צה"ל, על
שחינכתם את בניכם כך שנמצאו בהם היכולת והאופי
הדרושים להגיע לקורס הקצינים. ושנית — מודה אני
לכם על העידוד ועל הסיוע שנתתם לבניכם בתקופת
הקורס. לא אחת שלחנו הביתה לחופשה צוערים
„שבורים“ ורצוצים, ובתום החופשה חזרו אלינו
צוערים המוכנים ומעודדים להמשיך במירוץ. באותם
ימים ידענו שאתם שותפים לנו בהגשמת משימתנו.